

**Ухилення від призову на
військову службу під час
мобілізації. Коментар.
Законодавство. Правові
висновки Верховного Суду**

Посібник присвячений питанням ухилення від призову на військову службу під час мобілізації. Він містить коментарі до законодавства та правові висновки Верховного Суду. Розрахований на військовослужбовців, військових формувань, суддів, прокурорів, адвокатів та інших фахівців у галузі права. У книзі розглядаються поняття та правова основа мобілізації, відповідальність за ухилення від мобілізації, заходи впливу за невиконання обов'язків під час мобілізації, а також законодавчі та нормативно-правові акти, які регулюють ці питання.

ЗМІСТ

Введення.....	3
Поняття та правова основа мобілізації.....	5
Відповідальність за ухилення від мобілізації	15
Заходи впливу за невиконання обов'язків під час мобілізації.....	25
Законодавство	32
Закон України №3543-ХІІ 21 жовтня 1993 року «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»	32
Закон України №2232-ХІІ від 25 березня 1992 року «Про військовий обов'язок і військову службу»	91
Постанова Кабінету Міністрів України №560 від 16 травня 2024 року «Питання проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період»	234
Правові висновки Верховного Суду.....	346

ВВЕДЕННЯ

Закон України №3543-ХІІ «Про мобілізаційну підготовку і мобілізацію» (далі – Закон №3543-ХІІ) був прийнятий Верховною Радою України 21 жовтня 1993 року і був введений в дію 12 листопада 1993 року постановою Верховної Ради України №3544-ХІІ від 21 жовтня 1993 року.

За період дії Закону №3543-ХІІ до нього більш як 35 разів законами України вносилися зміни і доповнення, в тому числі в 1999 та 2005 роках Закон №3543-ХІІ було викладено в нових редакціях.

Особливо значні зміни та доповнення до Закону №3543-ХІІ були внесені після видання Президентом України 24 лютого 2022 року Указу № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» (далі – Указ № 64/2022) та Указу №69/2022 «Про загальну мобілізацію» (далі – Указ №69/2022) у зв'язку із російською агресією проти нашої держави, які стосувалися:

- введення в Україні воєнного стану із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб;

- оголошення та проведення загальної мобілізації на території Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської, Луганської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Херсонської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької, Чернігівської областей та міста Києва протягом 90 діб із дня набрання чинності Указом №69/2022;

- здійснення призову військовозобов'язаних, резервістів на військову службу, їх доставки до військових частин та установ Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, інших військових формувань України;

- виділення тимчасово будівель, споруд, земельних ділянок, транспортних та інших матеріально-технічних засобів, надання послуг Збройним Силам України, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Державній прикордонній службі України, Державній спеціальній службі транспорту, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України та іншим військовим формуванням України відповідно до мобілізаційних планів

У зв'язку з триваючою військовою агресією російської федерації проти України, нарощування зусиль агресора щодо подальшого захоплення території нашої держави, постало питання щодо удосконалення механізмів проведення заходів мобілізації для залучення більшої кількості населення бажаючого стати на захист суверенітету і територіальної цілісності України, а також забезпечення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів та удосконалення окремих питань проходження військової служби.

З метою законодавчого удосконалення процедур проведення заходів мобілізації, удосконалення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів, соціального захисту військовослужбовців, а також окремих питань проходження військової служби для покращення якості підбору особового складу під час доукомплектування бойових підрозділів для відсічі збройної агресії проти України, Верховна Рада України 11 квітня 2024 року прийняла Закон України №3633-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку» (далі – Закон №3633-IX), який набрав чинності 18 травня 2024 року.

Законом №3633-IX були внесені значні зміни до Закону №3543-XII та ряду кодексів і законів України, зокрема, до Кодексу адміністративного судочинства України, законів України №2232-XII від 25 березня 1992 року «Про військовий обов'язок і військову службу», №2011-XII від 20 грудня 1991 року «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», №389-VIII від 12 травня 2015 року «Про правовий режим воєнного стану», зокрема:

- 1) в Законі №3543-XII в новій редакції було викладено:
 - статтю 6, яка визначає порядок встановлення та виконання військово-транспортного обов'язку;
 - статтю 14, яка визначає повноваження Міністерства оборони України;
 - статтю 22, яка визначає обов'язки громадян щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації;
 - статтю 23, яка визначає перелік військовозобов'язаних, які не підлягають призову на військову службу під час мобілізації;
 - статтю 25, яка визначає організацію і порядок бронювання військовозобов'язаних;

Кабінет Міністрів України в місячний строк з дня опублікування Закону №3543-XII мав переглянути порядок бронювання військово-зобов'язаних з урахуванням вимог Закону №3543-XII та прийняти відповідні нормативно-правові акти;

2) Закон №3543-XII було доповнено Розділом VI-1 «Заходи впливу на громадян, які не виконують обов'язки, передбачені цим Законом, під час мобілізації» та статтею 27 «Заходи впливу».

З метою удосконалення засад адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення законодавства про оборону, військовий обов'язок і військову службу, мобілізаційну підготовку та мобілізацію Верховна Рада України 30 березня 2021 року прийняла Закон України №1357-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення окремих питань виконання військового обов'язку та ведення військового обліку» яким ст.336 Кримінального кодексу України було викладено в новій редакції, відповідно до якої:

- попередня назва статті «Ухилення від призову за мобілізацією» була змінена на «Ухилення від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період»;

- попередня санкція статті «позбавлення волі на строк від двох до п'яти років» була змінена на «позбавлення волі на строк від трьох до п'яти років».

Даний посібник також містить законодавчі та нормативно-правові акти, які визначають поняття та правову основу мобілізації, а також правові висновки Верховного Суду, яка стосується ухилення від мобілізації.

ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВА ОСНОВА МОБІЛІЗАЦІЇ

Під мобілізацією розуміється комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу.

Особливий період представляє собою період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, сил оборони і сил безпеки, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і час демобілізації після закінчення воєнних дій.

Воєнний час - це період фактичного перебування держави у стані війни з іншою державою.

Під демобілізацією розуміється комплекс заходів, рішення про порядок і терміни проведення яких приймає Президент України, спрямованих на планомірне переведення національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на роботу і функціонування в умовах мирного часу, а Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту – на організацію і штати мирного часу.

Мобілізація може бути:

1) загальною;

Загальна мобілізація – це оперативний механізм поповнення Збройних сил України та інших військових формувань, що проводиться одночасно на всій території України для відбиття зовнішньої агресії. Вона охоплює всіх громадян віком від 18 до 60 років (переважно чоловіків), здатних виконувати військовий обов'язок, і передбачає переведення економіки та інфраструктури країни на функціонування в умовах воєнного стану;

2) або частковою;

Часткова мобілізація – це плановий призов військовозобов'язаних і резервістів, а також постачання транспортних засобів, що проводяться не на всій території держави, а лише в окремих її регіонах, або стосується лише певних військових формувань, категорій громадян чи секторів економіки. Такий вид мобілізації дозволяє точково доукомплектувати армію фахівцями, привести окремі підрозділи в

Перейти на сайт →